

Nr 409.

Av herr **Sterne**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna.

I proposition till riksdagen — nr 260 — föreslår Kungl. Maj:t en löne- och pensionsreglering vid statens och kommunernas undervisningsanstalter, som i allt väsentligt torde på ett väl avvägt sätt motsvara de rimliga fordringar på denna reglering, som ställas av vederbörande lärarpersonal. Jag har dock på några punkter en från Kungl. Maj:ts förslag avvikande mening, varför jag i det följande kommer att framställa några ändringsyrkanden.

Beträffande grunderna för kvinnas anställning.

Även om man i intellektuellt hänseende tillskriver kvinnan lika egenskaper med mannen och vidare erkänner, hurusom vissa kvinnor företett framstående undervisningsegenskaper samt principiellt erkänner kvinnans likställighet med mannen, så torde man dock ha rätt att ställa sig tvekande, om det gäller ett utsträckande av denna likställighet på områden, där man av erfarenhet vet eller på goda grunder kan antaga, att kvinnans rent fysiska egenskaper icke hålla måttet eller där hennes verksamhet av vissa skäl icke kan anses välmotiverad.

I kvinnans eget intresse har ock den moderna lagstiftningen måst frånträda ett schematiskt likställighetssträvande, som eljest har goda skäl för sig. Samhället har sålunda i flera fall, i sitt eget och kvinnoskyddets

intresse, måst ställa kvinnan i en särställning i jämförelse med mannen, när det gällt arbetarskydd och arbetslagstiftning på grund av de fysiska olikheter som föreligga. Visserligen är det sant, att på det område, som det nu närmast gäller, icke föreligga sådana erfarenheter eller en så beskaffad utredning i hithörande angelägenheter, att man därav med någon större säkerhet kan draga slutsatser rörande kvinnans lämplighet eller ej som undervisare för gossar eller ynglingar i de äldre årsklasserna. Men å andra sidan synes mig ej heller föreligga så trängande skäl för ett utvidgande av kvinnans verksamhet till det nya verksamhetsområde, som Kungl. Maj:t föreslår, just nu, att man ej för tillfället skulle kunna stanna vid status quo, i vad som angår undervisningen av den manliga ungdomen vid våra läroanstalter.

Även det skälet, att endast ett ringa antal kvinnor kan tänkas beröras av denna utvidning, synes mig tala för, att man ställer sig avvaktande för vidare erfarenheters vinnande i hithörande frågor, innan man går fullt så långt som Kungl. Maj:t föreslår.

Från dessa utgångspunkter får jag alltså hemställa,

att riksdagen måtte besluta följande ändrade lydelse i Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för kvinnas anställning vid våra läroanstalter,

dels medgiva, att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen i stadgad ordning utnämnas och befordras till

rektor vid högre lärarinneseminariet och kvinnligt folkskoleseminarium, samt

lektor vid högre lärarinneseminariet,

dels ock föreskriva — — — — sådana lärartjänster vid högre lärarinneseminariet och kvinnligt folkskoleseminarium, till vilka kvinnor kunna befordras, skall gälla,

att gift kvinna — — — — upprätthållande finner det nödigt.

Småskollärarpersonalens avlöningsförhållanden.

Det finns en grupp lärarkrafter, vilka, ehuru de av Kungl. Maj:t föreslagits till en bättre ställning i lönehänseende än vad såväl lärarlönenämnden som löneregleringskommittén föreslagit, dock fortfarande synes mig

stå i en relativt missgynnad ställning, därest Kungl. Maj:ts förslag vinner riksdagens bifall.

Sålunda föreslås för denna lärargrupp en begynnelse-lön av 1,200 kronor med tre ålderstillägg om vardera 150 kronor. Därigenom skulle en småskollärare efter 15 års tjänstgöring nå en slutlön av 1,650 kronor.

Av departementschefen anføres också, att dessa löneförmåner äro ett minimum i förhållande till denna kårs under gångna tider missgynnade ställning i ekonomiskt hänseende och, särskilt i dessa tider, med hänsyn till penningvärdets abnorma fall. Då jag instämmer i denna av departementschefen uttalade tanke, vill jag dock samtidigt ifrågasätta, huruvida de föreslagna beloppen ens kunna betraktas som ett existensminimum.

Det kan icke överensstämman med något verkligt statsintresse, att denna lärarkår genom en svag ekonomisk ställning kommer att bibehålla den ringa kvalifikationsgrad, som, även om den under senare tid något förbättrats, har ett hämmande inflytande på den första undervisningen för våra barn. Att förbättra kårens avlöningsförhållanden och därigenom kunna höja anspråken på dessa lärare måste betraktas som den enda riktiga principen då det gäller undervisningskrafterna för huvudmassan av de svenska barnen i de första undervisningsåren.

De föreslagna lönerna för folkskollärarinnorna med en begynnelse-lön av 1,900 kronor och en slutlön av 2,500 kronor synes mig ock tala för att ytterligare något höja de föreslagna lönerna för småskollärare. Mellan dessa båda grupper uppstår eljest en differens av 700 i 1:sta och 850 kronor i 4:de lönegraden. Även med all rimlig hänsyn tagen till den större och dyrbarare utbildningen för lärarinna vid folkskola i jämförelse med motsvarande för småskollärarinna lär det ej vara antagligt, att denna skillnad skulle representera ett kapital med en årlig avkastning av 700 à 850 kronor pr år. Det vore riktigare, enligt mitt förmenande, att ställa relationen mellan dessa båda kvinliga lärargrupper så, att småskollärarinnans slutlön motsvarade folkskollärarinnans begynnelse-lön.

I anslutning härtill får jag föreslå om sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att för lärare vid småskola etc. bestämmes en grundlön av 1,300 kronor samt tre ålderstillägg om vardera 200 kronor. Jag får således hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition i ifrågavarande del besluta följande ändrade lydelse rörande löneförmånerna för lärare vid småskola:

att för lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit

anställd tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, avlöningen skall utgöra, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, 1,300 kronor, vartill kunna efter respektive 5, 10 och 15 år komma tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor, dock att — — — — den 31 december 1907;

att anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor höjes från dess nuvarande belopp 17,440,000 kronor, med 24,739,590 kronor till 42,179,590 kronor.

Lönereglering för kommunala mellanskolors lärarpersonal.

Den kommunala mellanskolans uppgift att bibringa sina elever, med folkskolan som underbyggnad, en undervisning, som för fram till realskoleexamen, gör denna skolform likvärdig med realskolan. När så är, synes det mig naturligt, att all strävan på denna skolforms utveckling bör inriktas på att göra kommunala mellanskolan i allo jämställd med realskolan. Det icke minst viktiga i detta strävande är, att vid de kommunala mellanskolorna kunna binda lärarkrafter, vilka i kvalité och undervisningsskicklighet fullt mäta sig med läroverkens lärarepersonal med motsvarande skyldigheter. Men för att så skall kunna ske, erfordras löneförmåner, vilka stå i nivå med dem, som anses nödvändiga vid läroverken.

Göres i Kungl. Maj:ts förslag en jämförelse mellan dessa båda skolors motsvariga lärarlöner, så framgår därav följande: ord. ämneslärare vid kommunal mellanskola erhåller i lön 3,300 och tre ålderstillägg å 400 kronor jämte bostad och bränsle. Rektor erhåller därutöver 1,000 kronor i rektorsarvode. Adjunkt i realskola erhåller i lön 4,300 kronor och tre ålderstillägg å 500 kronor. Rektor erhåller 6,400 kronor och bostad.

Denna jämförelse visar, hur pass stor olikhet, som ligger mellan dessa två, varandra likvärdiga skoltypers lärarlöner i jämförbara grader. Då den kommunala mellanskolan är den enda undervisningsanstalt, som lämnar tillfälle för de mindre samhällenas och landsbygdens barn till högre teoretisk bildning utöver folkskolans, för så vitt barnens föräldrar ej äro i den ekonomiska ställning att kunna ikläda sig kostnaderna för sina barns stadsvistelse under deras undervisning vid ett statens läroverk, är det för mig mycket litet tilltalande, om de kommunala mellanskolorna skola ställas allt fortfarande i en undantagsställning ifråga om konkurrensen om de bästa lärarkrafterna.

Ehuru jag inte vågar framlägga förslag om full jämställdhet, anser jag mig dock böra påyrka någon höjning av de föreslagna löneförmånerna utöver Kungl. Maj:ts förslag, en höjning, som i någon mån kan ställa ifrågavarande skolform i ett bättre läge i förhållande till läroverken.

Ifråga om statsanslaget till dessa skolor anser jag det onödigt med den nu gällande och fortfarande föreslagna bestämmelsen, att rektorsarvode skall till $\frac{2}{3}$ bekostas av staten och $\frac{1}{3}$ av kommunen. Då biträdande föreståndarinnas arvode helt utgår av statsmedel, synes det mig vara enklare och redigare, att hela rektorsarvodet också må få utgå av statsmedel.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del, besluta följande ändrade lydelse rörande löneförmånerna för kommunala mellan-skolors lärarpersonal:

rektor, förutom avlöningsförmåner såsom ordinarie ämneslärare, särskilt arvode av 1,200 kronor;

— — — — —
ordinarie manlig ämneslärare, — — — — vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

ordinarie kvinnlig ämneslärare, — — — — vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

— — — — —

b)

I.

a) — — —

b) — — —

c) för rektor och biträdande föreståndarinna det för ifrågavarande befattningshavare stadgade särskilda arvodet.

d) — — —

e) — — —

f) — — —

Angående de förhöjningar i statsanslaget, som bliva en följd av ett bifall till ovanstående ändringsyrkanden, får jag vördsamt anhålla, att utskottet

måtte efter de beräkningar angående antalet skolor och lärarkrafter m. m., som utskottet kan komma till, föreslå den jämkning uppåt, som blir erforderlig.

Stockholm den 3 maj 1918.

Axel Sterne.